

АНОТАЦІЯ

Ізмайлов О.І. **Розвиток торговельно-економічних відносин України та Республіки Польща в умовах євроінтеграції України** - Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 292 – міжнародні економічні відносини. – Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна Міністерства освіти і науки України, Харків, 2026.

Робота присвячена поглибленню теоретико-методичних засад дослідження розвитку торговельно-економічних відносин України та Республіки Польща в умовах євроінтеграції України та обґрунтуванню перспективних напрямів їх удосконалення з урахуванням трансформацій міжнародного економічного середовища, інституційних змін та інтеграції України до європейського економічного простору.

У дисертації узагальнено теоретичні підходи до трактування дефініції «економічна інтеграція», систематизовано методичні підходи до дослідження двосторонніх торговельно-економічних відносин, здійснено комплексний аналіз поточного стану, структури, асиметрії та динаміки торговельно-економічної взаємодії України та Польщі. Проведено оцінку результатів українсько-польських торговельно-економічних відносин з використанням багаторівневої системи показників, досліджено вплив геополітичних, економічних та інституційних чинників на розвиток двосторонніх відносин, а також розроблено розширену гравітаційну модель для моніторингу їх ефективності в умовах глобальних кризових явищ. Обґрунтовано концептуальні засади та практичні напрями поглиблення торговельно-економічних відносин України та Польщі в контексті євроінтеграції України, реалізація яких сприятиме посиленню економічної стійкості, розширенню взаємовигідної кооперації та прискоренню інтеграції України до спільного європейського ринку.

У результаті проведеного дослідження отримано такі **найбільш важливі наукові результати:**

удосконалено:

– теоретико-методичний підхід до аналізу торговельно-економічних відносин України та Польщі в контексті євроінтеграції України, що є інструментом для оцінки асиметрії торгівлі, впливу зовнішніх загроз та потенціалу поглиблення торговельно-економічних відносин, вирізняється комплексністю, поєднуючи теоретичні (системний, інституційний, геоекономічний) та емпіричні (економіко-математичні) елементи, забезпечуючи всебічний аналіз від історичних передумов до прогнозування майбутніх тенденцій, базується на інтеграції традиційних методів з авторськими удосконаленнями, адаптованими до сучасних геополітичних реалій, забезпечуючи об'єктивну оцінку розвитку двосторонніх відносин та підвищуючи достовірність результатів дослідження;

– методологію оцінювання результатів торговельно-економічних відносин України та Польщі, що ґрунтується на комплексному системному аналізі динаміки, закономірностей соціально-економічного розвитку досліджуваних країн та їх порівнянні, з використанням багаторівневої системи показників (показників торговельної інтенсивності, структурних показників зовнішньої торгівлі, показників комплементарності торговельних структур, індикаторів умов торгівлі, інтегральних та індексних показників), і забезпечує більш глибокий аналіз економічної резильєнтності й потенціалу торговельно-економічної українсько-польської взаємодії;

– інструментарій моніторингу ефективності торговельно-економічних відносин України та Польщі шляхом створення і використання розширеної гравітаційної моделі через інтеграцію до класичної гравітаційної моделі нової змінної – дистанції конфліктів, як окремого значущого фактора, що кількісно враховує ризики в українсько-польській взаємодії (конкуренція в агропромисловому секторі та протекціоністські заходи; блокади кордонів та логістичні проблеми; політичні та інституційні напруження; структурні асиметрії та економічні ризики; вплив бойових дій) разом з політичною, економічною, культурною та комунікаційною дистанціями в єдиній розширеній специфікації, що дозволило виявити й обґрунтувати наявність парадоксу зростання обсягів

торгівлі з Польщею, як з найближчим та найбільшим партнером, попри зменшення ВВП та обсягів виробництва в Україні внаслідок повномасштабної війни;

дістало подальшого розвитку:

– понятійно-категоріальний апарат дослідження шляхом обґрунтування авторського визначення поняття «економічна інтеграція», що пропонується трактувати як керований державними інституціями та ринковими механізмами процес поглиблення взаємодії національних економік, який ґрунтується на поступовому усуненні дискримінаційних бар'єрів у торгівлі товарами й послугами, а також на лібералізації руху факторів виробництва – капіталу, робочої сили, технологій і знань, що на відміну від існуючих акцентує увагу на поєднанні інституційного регулювання та ринкової самоорганізації, а також на багатовимірності інтеграційних процесів, що охоплюють не лише торговельні потоки, а й обмін знаннями, інноваціями та людським капіталом;

– класифікацію методичних підходів до дослідження торговельно-економічних відносин між країнами в умовах сучасних світових інтеграційних процесів, що поєднує теоретико-методологічні та інструментально-прикладні аспекти в єдину структуровану систему та дозволяє охопити весь спектр сучасних методів, враховуючи як кількісні, так і якісні складові в єдиній системі, дає можливість обґрунтування критеріїв вибору найбільш адекватних методів і моделей залежно від мети, об'єкта та контексту дослідження, створює методологічну основу для комплексного, багатоаспектного аналізу торговельно-економічних відносин між країнами світу, що дозволяє уникнути фрагментарності, підвищити достовірність наукових висновків та може бути використано як універсальна методологічна рамка для подальших досліджень торговельно-економічних відносин у глобальному та регіональному вимірах;

– концептуальну модель механізму поглиблення двосторонніх відносин України та Польщі в контексті євроінтеграції України, що передбачає формування комплексної системи взаємопов'язаних напрямів розвитку торговельно-економічних відносин, які охоплюють економічну, логістично-інфраструктурну, науково-інноваційну, енергетичну та інші сфери, з визначенням послідовності їх реалізації та очікуваних результатів, що на відміну від існуючих підходів,

передбачає можливість як поетапного, так і комплексного застосування окремих інструментів поглиблення торговельно-економічних відносин, забезпечуючи їх самостійний вплив на розвиток двосторонніх відносин та створюючи синергійний ефект при одночасному їх впровадженні, що сприятиме стійкому економічному розвитку двох країн і прискоренню інтеграції України до спільного європейського ринку.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в тому, що викладені автором теоретичні та практичні рекомендації є базисом щодо подальшого розвитку двосторонніх економічних відносин між Україною та Польщею і можуть бути використані при розробці заходів торговельно-економічної політики обох країн. Наукові розробки, висновки і практичні рекомендації автора були використані: ТОВ «МК-ТЕРМО» (довідка про впровадження №20/11 від 20.11.2025 року), Північним РЦ СФД (довідка № 733/01-09 від 26.11.2025 р.), Акціонерним товариством «Українська Оборонна Промисловість» ДП «Харківське конструкторське бюро з машинобудування імені О.О. Морозова» (довідка про впровадження №16-27/11/2025 від 27.11.2025 р.), а також Харківським національним університетом імені В.Н. Каразіна при викладанні дисциплін «Імперативи розвитку міжнародних економічних відносин в умовах глобальних викликів», «Міжнародні економічні відносини в контексті глобальної цифровізації» (довідка про впровадження 4001-33/18 від 06.11.2025 р.).

Ключові слова: торговельно-економічні відносини, євроінтеграція України, інтеграція, зовнішня торгівля, експорт, імпорт, торговельна політика, конкуренція, сталий економічний розвиток, інвестиції, цифровізація, інноваційний розвиток, Республіка Польща, ЄС.

ABSTRACT

Izmailov O. I. Development of Trade and Economic Relations between Ukraine and the Republic of Poland in the Context of Ukraine's European Integration. – Qualifying scientific work submitted as a manuscript.

Dissertation submitted for the degree of Doctor of Philosophy in Specialty 292 – International Economic Relations. V. N. Karazin Kharkiv National University of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Kharkiv, 2026.

The dissertation is devoted to deepening the theoretical and methodological foundations for studying the development of trade and economic relations between Ukraine and the Republic of Poland in the context of Ukraine's European integration and to substantiating promising directions for their improvement, considering transformations in the international economic environment, institutional changes, and Ukraine's integration into the European economic space.

The dissertation generalizes theoretical approaches to the interpretation of the definition of “economic integration,” systematizes methodological approaches to the study of bilateral trade and economic relations, and provides a comprehensive analysis of the current state, structure, asymmetry, and dynamics of trade and economic interaction between Ukraine and Poland. The study assesses the outcomes of Ukrainian-Polish trade and economic relations using a multi-level system of indicators, examines the impact of geopolitical, economic, and institutional factors on the development of bilateral relations, and develops an extended gravity model for monitoring their effectiveness under conditions of global crisis phenomena. Conceptual foundations and practical directions for deepening trade and economic relations between Ukraine and Poland in the context of Ukraine's European integration are substantiated; their implementation will contribute to strengthening economic resilience, expanding mutually beneficial cooperation, and accelerating Ukraine's integration into the common European market.

As a result of the research, the following most important scientific findings have been obtained:

improved:

– the theoretical and methodological approach to the analysis of trade and economic relations between Ukraine and Poland in the context of Ukraine’s European integration, which serves as a tool for assessing trade asymmetry, the impact of external threats, and the potential for deepening trade and economic relations; it is distinguished by its comprehensiveness, combining theoretical (systemic, institutional, and geoeconomic) and empirical (economic-mathematical) elements, ensuring a comprehensive analysis from historical prerequisites to forecasting future trends, and is based on the integration of traditional methods with the author’s improvements adapted to contemporary geopolitical realities, thus ensuring an objective assessment of the development of bilateral relations and enhancing the reliability of the research results;

– the methodology for evaluating the outcomes of trade and economic relations between Ukraine and Poland, which is based on a comprehensive systemic analysis of the dynamics and patterns of socio-economic development of the countries under study and on their comparison, using a multi-level system of indicators (trade intensity indicators, structural indicators of foreign trade, indicators of the complementarity of trade structures, terms-of-trade indicators, as well as integral and index indicators), and provides a deeper analysis of economic resilience and the potential of Ukrainian-Polish trade and economic interaction;

– the toolkit for monitoring the effectiveness of trade and economic relations between Ukraine and Poland through the creation and use of an extended gravity model by integrating into the classical gravity model a new variable, namely conflict distance, as a separate significant factor that quantitatively captures risks in Ukrainian-Polish interaction (competition in the agro-industrial sector and protectionist measures; border blockades and logistical problems; political and institutional tensions; structural asymmetries and economic risks; the impact of military operations), together with political, economic, cultural, and communication distances within a single extended specification, which made it possible to identify and substantiate the existence of the paradox of growing trade volumes with Poland as the closest and largest partner, despite the decline in GDP and production volumes in Ukraine as a result of the full-scale war;

has received further development:

– the conceptual and categorical framework of the study by substantiating the author’s definition of the concept of “economic integration,” which is proposed to be interpreted as a process of deepening interaction among national economies, governed by state institutions and market mechanisms, based on the gradual elimination of discriminatory barriers to trade in goods and services, as well as on the liberalization of the movement of factors of production—capital, labor, technologies, and knowledge—which, unlike existing approaches, emphasizes the combination of institutional regulation and market self-organization, as well as the multidimensional nature of integration processes that encompass not only trade flows but also the exchange of knowledge, innovation, and human capital;

– the classification of methodological approaches to the study of trade and economic relations between countries under contemporary global integration processes, which combines theoretical-methodological and instrumental-applied aspects into a single structured system and makes it possible to cover the full spectrum of modern methods, taking into account both quantitative and qualitative components within a unified system; it enables the substantiation of criteria for selecting the most appropriate methods and models depending on the purpose, object, and context of the study, creates a methodological basis for a comprehensive, multidimensional analysis of trade and economic relations between countries of the world, helps avoid fragmentation, increases the reliability of scientific conclusions, and may be used as a universal methodological framework for further research on trade and economic relations in global and regional dimensions;

– the conceptual model of the mechanism for deepening bilateral relations between Ukraine and Poland in the context of Ukraine’s European integration, which provides for the formation of a comprehensive system of interrelated directions for the development of trade and economic relations, encompassing economic, logistical-infrastructure, scientific-innovative, energy, and other spheres, with the determination of the sequence of their implementation and expected results, which, unlike existing approaches, provides for the possibility of both phased and integrated application of individual instruments for deepening trade and economic relations, ensuring their

independent influence on the development of bilateral relations and creating a synergistic effect when implemented simultaneously, which will contribute to the sustainable economic development of the two countries and accelerate Ukraine's integration into the common European market.

The practical significance of the research findings lies in the fact that the theoretical provisions and practical recommendations developed by the author provide a foundation for the further development of bilateral economic relations between Ukraine and Poland and may be used in designing trade and economic policy measures in both countries. The author's scientific developments, conclusions, and practical recommendations have been implemented by MK-TERMO LLC (certificate of implementation No. 20/11 dated 20 November 2025), the Northern Regional Centre of the State Archival Fund of Documentation (certificate No. 733/01-09 dated 26 November 2025), the Joint Stock Company "Ukrainian Defense Industry", State Enterprise Kharkiv Morozov Machine Building Design Bureau (certificate of implementation No. 16-27/11/2025 dated 27 November 2025), as well as by V. N. Karazin Kharkiv National University in teaching the courses Imperatives of the Development of International Economic Relations under Global Challenges and International Economic Relations in the Context of Global Digitalization (certificate of implementation No. 4001-33/18 dated 06 November 2025).

Keywords: trade and economic relations, Ukraine's European integration, integration, foreign trade, exports, imports, trade policy, competition, sustainable economic development, investment, digitalization, innovative development, Republic of Poland, EU.